

ΕΥΓΕΝΙΟΣ ΔΕΛΑΚΡΟΑ

(Ἐκ τῶν τῆς Γεωργίας Σάνδης)

Q Εὐγένιος Δελακροά ὑπῆρξεν εἰς τῶν πρώτων ἐν τῷ καλλι-
τεχνικῷ κόσμῳ φίλων μου καὶ ἔχω τὴν εὐτυχίαν νὰ ἀριθμῶ
τούτον πάντοτε μεταξὺ τῶν παλαιτέρων. Παλαιὸν δὲ λέγω

ΕΥΓΕΝΙΟΣ ΔΕΛΑΚΡΟΑ

τούτον ὡς πρὸς τὴν ἀρχαιότητα τῶν σχέσεων οὐχὶ δὲ πρὸς τὴν τοῦ
προσώπου ἡλικίαν. Ὁ Δελακροά οὐδ' εἶναι οὐδ' ἔσεται γέρον. Ἐν αὐτῷ

εἰσι συνειρμένα μεγαλοφυΐα καὶ νεότης. Εἰ δὲ καὶ διὰ πρωτοτύπου καὶ δηκτικῆς ἀντιθέσεως τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐπικρίνει αἰεὶ τὸ παρὸν καὶ χλευάζει τὸ μέλλον, εἰ καὶ ἀρέσκειται νὰ γνωρίζῃ, νὰ αἰσθάνηται, νὰ μαντεύῃ, νὰ ἀγαπᾷ ἰδίᾳ τὰ ἔργα καὶ πολλάκις τὰς ιδέας τοῦ παρελθόντος, εἶναι ἐν τῇ τέχνῃ ὁ κατ' ἐξοχὴν νεωτεριστὴς καὶ τολμητικῆς.

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΓΕΩΡΓΙΑΝ ΣΑΝΔΗ

Κατ' ἐμὲ εἶναι ὁ πρῶτος ἀριστοτέλης τῶν χρόνων τούτων, σχετικῶς δὲ πρὸς τοὺς τοῦ παρελθόντος ἔσεται εἰς τῶν πρώτων ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς γραφικῆς. Τῆς τέχνης ταύτης μὴ προοδευσάσης ἐν γένει ἀπὸ τῆς Ἀναγεννήσεως ἤττον ἀρεστῆς καὶ ἤττον ἀντιληπτῆς ὑπὸ τοῦ πλήθους, φυσικὸν ἔστιν ὅτι τύπος καλλιτέχνου οἷος ὁ Δελακροῦ ἐπὶ πολὺ

ὑπὸ τῆς καταπτώσεως τῆς τέχνης καὶ ὑπὸ τῆς διαστροφῆς τῆς κοινῆς αἰσθήσεως καταπιεσθεὶς ἢ καταβληθεὶς, ἀντέδρασε πάσῃ δυνάμει τῶν ἐνστικτῶν αὐτοῦ κατὰ τοῦ νεωτέρου κόσμου. Ἐζήτησε νὰ ὑπερπηδήσῃ πάντα τὰ περὶ αὐτὸν κωλύματα καὶ ἐνόμισεν ὅτι εὕρισκε αὐτὰ ἐνίοτε εἰς τὰς προοδευτικὰς ἰδέας ὧν δὲν ἠσθάνθη ἢ δὲν ἠθέλησε νὰ αἰσθανθῇ εἰμὴ τὸ ἀτελές ἢ ὑπερβολικὸν μέρος. Θέλησις λίαν ἐξαίρετικὴ καὶ λίαν σφοδρὰ ὡς ἡ αὐτοῦ ἡδυνάτει νὰ ἐπαρκεσθῇ ἐν τῇ ἀφηρημένῃ καταστάσει τῶν ἀντικειμένων.

.....

Ὁ μέγας ἀριστοτέχνης ἔχει μὲν τὴν ὄψιν μελαγχολικὴν καὶ κατηφῆ ἀλλ' ὅμως ἐν ταῖς σχέσεσιν αὐτοῦ δείκνυται εὐθυμος, χαρίεις καὶ ὡς οἶόν τε ἀγαθός. Καταστρέφει ἄνευ μίσους καὶ χλευάζει ἄνευ χολῆς, εὐτυχῶς διὰ τοὺς ἐπικρινόμενους· διότι κέκτηται πνεῦμα ἴσον τῇ μεγαλοφυίᾳ, ὅπερ δὲν προσδοκᾷ τις θεώμενος τὰς εἰκόνας αὐτοῦ, ἐν αἷς ἡ χάρις ὑποχωρεῖ εἰς τὸ μεγαλεῖον τὸ δὲ κῦρος τῆς τέχνης ἀποκλείει τὸ κομψὸν καὶ τὸ ἐπιτετηδευμένον. Οἱ χαρακτῆρες εἰσὶν αὐστηροὶ· εὐχαριστεῖται τις θεωρῶν αὐτοὺς ἀπενῶς· ἀνυψοῦσι τὸν θεώμενον εἰς σφαίρας ὑψηλοτέρας τῆς συνήθους ζωῆς. Θεοὶ, πολεμισταὶ, ποιηταὶ ἢ σοφοί, αἱ μεγάλαι αὐταὶ παραστάσεις τῆς ἀλληγορίας ἢ τῆς ἱστορίας ἄς ἐξεπόνθησε, κατακτῶσι διὰ θάμβους καὶ ἐπαγωγῆς γοητείας ἢ δι' οὐρανίου γαλήνης. Ἀδύνατον νὰ σκεφθῇ τις ἐπὶ τῇ θέᾳ τῶν εἰκόνων εἰς τὸ ταπεινὸν πρότυπον τοῦ σπουδαστηρίου, ὅπερ συμβαίνει εἰς πάσας σχεδὸν τὰς νεωτέρας εἰκόνας ἐν αἷς ὑπὸ δάνειον περιβολὴν μάτην ἀπειράθησαν ἵνα μεταλλοιώσωσιν αὐτό. Φαίνεται ὅτι ἐὰν ὁ Δελακροὰ παρέστησεν ἄνδρας καὶ γυναῖκας, ἔκλεισε τὰ ὄμματα ἵνα μὴ ἴδῃ αὐτοὺς ἐν ὑπερβαλλούσῃ πραγματικότητι.

Καὶ ὅμως οἱ τύποι αὐτοῦ εἰσὶν ἀληθεῖς, εἰ καὶ ἰδανικὸν ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς δραματικῆς κινήσεως ἢ τοῦ βρεμβώδους μεγαλείου. Εἰσὶν ἀληθεῖς ὡς αἱ εἰκόνας, ἄς φέρομεν ἐν ἡμῖν αὐτοῖς ὅταν ἀναπαριστῶμεν τοὺς θεοὺς τῆς ποιήσεως ἢ τοὺς ἥρωας τῆς ἀρχαιότητος. Εἰσὶ βεβαίως ἄνθρωποι, ἀλλ' οὐχὶ ἄνθρωποι κοινοί, ὡς ἀρέσκειται νὰ βλέπῃ τὸ κοινὸν ἵνα ἐνοσῇ αὐτοὺς. Εἰσὶν ἀληθῶς ζῶντες, ἀλλ' ἐν τῇ μεγαλοπρεπεῖ ὑψηλῇ ἢ τρομερᾷ ἐκείνῃ ζωῇ, ἧς ἡ μεγαλοφυΐα μόνη δύνάται νὰ ἀνεύρῃ τὴν πνοήν.

Δὲν ὁμιλῶ περὶ τοῦ χρωστῆρος τοῦ Δελακροὰ. Οὗτος μόνος ἴσως κατεῖχε τὴν δυνάμιν καὶ τὸ δικαίωμα νὰ ἐπιδεικνύῃ τὸ μέρος τοῦτο

τῆς τέχνης, ὅπερ οἱ φανατικώτεροι τῶν ἀντιπάλων αὐτοῦ δὲν ἠδυνήθησαν ν' ἀμφισβητήσωσιν· ἀλλὰ τὸ ἀποπειρᾶσθαι τὴν διὰ λέξεων παρᾶστασιν τῆς περὶ τὸ χρῶμα δυνάμεως ἐν τῇ γραφικῇ, ταύτῃ ἐστιν ὡς ἂν ἠξίου τις νὰ αἰσθανθῇ καὶ μαντεύσῃ διὰ τοῦ λόγου τὸ ὕψος τῆς μουσικῆς. Περιγράφεται ποτὲ τὸ *Μνημόσυρον* (Requiem) τοῦ Μότσαρτ; Δύναται τις βεβαίως ἀκροώμενος αὐτὸ νὰ ἐμπνευσθῇ εἰς ποίησιν, ἀλλ' ἔσται ἀπλοῦν ποίημα οὐχὶ δὲ ἀναπαράστασις αὐτοῦ. Αἱ καλαὶ τέχναι δὲν ἀναπαριστῶνται αἱ μὲν διὰ τῶν δέ. Ἡ σχῆσις αὐτῶν ἐνυπάρχει στενότατα συνδεδεμένη ἐν τῷ βάθει τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς· διαφόρως δὲ ἐκδηλούμεναι, ἀδύνατον νὰ διαμειφθῶσι πρὸς ἀλλήλας ἄλλως ἢ διὰ μυστηριωδῶν ἐν τῇ ψυχῇ ἀναλογιῶν. Ἀναζητοῦσιν ἀλλήλας, συζεύγνυνται καὶ μεγεθύνονται ἐν στιγμαῖς ἐκστάσεως, καθ' ἃς ἐκίστη ἐκυτὴν μόνην ἀναπαρίστησιν.

«Ὁ, τι ἀποτελεῖ τὸ ὄραϊον τῆς τέχνης ταύτης, ἔλεγέ μοι εὐθύμως αὐτὸς ὁ Δελακροά, ἐν τινι τῶν ἐπιστολῶν του, ἔγκειται εἰς ὅτι ὁ λόγος ἀμοιρεῖ νὰ ἐκφράσῃ. — Ἄλλως ἐννοεῖτε, προσέθετο, καὶ φράσις τις ἐπιστολῆς ὑμῶν ἀκροῦντως ὑποδεικνύει μοι ὅποσον αἰσθάνεσθε τὰ ἀναγκαῖα ὅρια ἐκίστης τῶν τεχνῶν, ὅρια ἃ οἱ Κύριοι συναδελφοί σας ὑπερπιδῶσιν ἐνίοτε μετὰ θαυμαστῆς εὐκολίας.»

Δύναται τις βεβαίως νὰ πιστεύσῃ ὅτι θανασίμως ὑπέφερον ἢ ἐνθουσιῶσα αὕτη ψυχῇ τῶν μεγάλων ἰδεῶν ἐκ τῆς στειρώσεως τοῦ αἰῶνος. Εὐτυχῶς ἢ θελκτικῇ φαιδρότητι τοῦ πνεύματός του ἐπροφύλαξεν αὐτὸν ἐκ τοῦ κατατῆκοντος καὶ παροξύνοντος ἄλλους. Ὁ δὲ ἐκνευρίζων πόνος δὲν ἠδύνατο νὰ πλήξῃ τὸν γίγαντα τοῦτον πολλῶ ἐκείνου κρείττονα. Ἐλυσε τὸ πρόβλημα δι' ἀσφαλοῦς καὶ γιγαντιαίου ἄλματος καταλιπὼν ὅπισθεν αὐτοῦ τὸ ἀδόλεσχον καὶ παράδοξον, ὡς ἡ διαυγάζουσα ἐκείνη μορφή τοῦ Ἀπόλλωνος, ἣν ὑπὸ τοὺς θόλους τοῦ Λούβρου ἔριψεν, ἐπιλανθάνεται ἐν τῇ οὐρανίᾳ αὐτῆς λάμψει τῶν ὑπὸ τούτου κατασυντριβειῶν χιμαίρων. Ἐλυσε δὲ τὸ πρόβλημα διασώσας τὴν νεότητά τῆς ψυχῆς, τὴν γενναϊότητα καὶ εὐθύτητα τῶν ἐνστίκτων, τὸ θέλητρον τοῦ χαρακτῆρος, τὸ μετριόφρον καὶ τὴν καλαισθησίαν αὐτοῦ.

Ὁ Δελακροά διῆλθε πάσας τὰς φάσεις τῆς ἀναπτύξεως αὐτοῦ ἀποτυπῶν εἰς ἐκίστην σειρὰν τῶν ἔργων του τὴν προσιδιάζουσαν αὐτῷ βεβαίαν αἴσθησιν. Ἐνεπνέετο ἐκ τοῦ Δάντου, τοῦ Σαίξπειρ καὶ τοῦ Γκαῖτε, καὶ οἱ ῥωμαντικοὶ, διιδόντες ἐν ταῖς ἔργοις αὐτοῦ τὴν ὑψίστην τοῦ ῥω-

μαντισμοῦ ἔκφρασιν, ὑπέλαβον ὅτι ὁ Δελακροά ἀνήκει ὀλοσχερῶς εἰς τὴν ἑαυτῶν σχολήν. Ἄλλὰ τοιαύτη δημιουργικὴ σφοδρότης δὲν ἠδύνατο νὰ περιορισθῆ εἰς οὕτωσὶ στενὸν κύκλον. Ἐζήτησεν ἐκ τοῦ ἰδανικοῦ καὶ πραγματικοῦ κόσμου χῶρον, φῶς, φατνώματα ἀρκούντως εὐρέα ὅπως περιλάβωσι τὰς συνθέσεις αὐτοῦ καὶ μεταρσιούμενος τότε εἰς τὸν πλήρη τοῦ ἰδεώδους του κόσμον ἀνέσυρεν ἐκ τῆς λήθης ὅπου ἐμελλον νὰ βιβθῶσι, τὰς ἀλληγορίας τοῦ ἀρχαίου Ὀλύμπου, ἅς ἦνωσεν, ὡς μέγας ἱστορικὸς τῆς ποιήσεως, πρὸς τὰς ἐνδόξους μεγαλοφυΐας ὄλων τῶν αἰώνων. Ὁ Δελακροά ἀνεκαίνισε τὸν ἐκ ψυχρῶν παρὰδόσεων σθενύμενον ἢ μεταλλοιούμενον τοῦτον κόσμον διὰ τοῦ πυρὸς τῆς φλογεράς αὐτοῦ ἐρημνείας. Περὶ τὰς ὑπερανθρώπους ταύτας προσωποποιήσεις ἐδημιούργησε κόσμον φωτὸς καὶ ἐντυπώσεων, ὃν ἡ λέξις *χρῶμα* δὲν ἐπαρκεῖ ἴσως πρὸς κοινὴν κατάληψιν, ἀλλ' ὃν ἄκων τις κατανοεῖ καὶ αἰσθάνεται ἐν τῇ φρίκῃ καὶ ἐκστάσει ἢ τῷ θάμβει ὑφ' ὧν καταλαμβάνεται ἀπὸ τοιοῦτου θαύματος. Ἐκεῖ καταφαίνεται ἡ ἀτομικότης τοῦ αἰσθήματος τοῦ ἀριστοτέλγνου τούτου ἐμπλεως τοῦ καθολικοῦ αἰσθήματος τῶν νεωτέρων χρόνων, ὧν ἡ πηγὴ κεκρυμμένη ἐν τῷ βάθει τῶν ὑψηλῶν πνευμάτων μεγαθύνεται αἰεὶ διὰ τῶν αἰώνων.

Ἔσεται οὐχ ἤττον αἰεὶ τάξις συστηματικῶν πνευμάτων μεμφθησομένη τοῦ Δελακροά ὡς μὴ αἰσθητοποιήσαντος τὸ κομψόν, τὸ χαρίεν, τὸ ἠδυπαθές, τὴν θωπευτικὴν ἔκφρασιν, ὡς αὐτοὶ τὴν ἐννοοῦσιν. Ὑπολείπεται νὰ μάθωμεν ἐὰν καλῶς ἐννοοῦσι καὶ ἂν, ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ τῆς φαντασίας, εἰσὶν ἀρμόδιοι νὰ διακρίνωσι τὸ ψευδές ἀπὸ τοῦ ἀληθοῦς, τὸ ἀπλοῦν ἀπὸ τοῦ ἐπιτετηδευμένου. Ἀμφιβάλλω. Οἱ πράγματι ἐννοοῦντες τὸν Corrège, τὸν Raphael, τὸν Watteau, τὸν Prudhon, ἐννοοῦσιν ἐπίσης καλῶς τὸν Δελακροά. Ἡ χάρις ἔχει τὸν ἴδιον αὐτῆς θρόνον καὶ ἡ δύναμις τὸν ἑαυτῆς. Ἄλλως αἱ Χάριτες εἰσὶ θεότητες ὑπὸ μυρίας μορφάς. Εἰσὶν ἄσημοι καὶ σεμναὶ κατὰ τὸ ὄμμα ὅπερ τὰς βλέπει, κατὰ τὴν ψυχὴν ἧτις τὰς διαμορφώνει. Ἡ μεγαλοφυΐα τοῦ Δελακροά εἶναι σοβαρὰ καὶ ὁ ἀμοιρῶν ὑψηλοῦ αἰσθήματος ἀδύνατον νὰ κατανοήσῃ αὐτὸν ἐντελῶς. Νομίζω ὅτι ἀπετύπωσεν ὄλως ἑαυτὸν ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ.

Ἄλλ' οἰαδῆποτ' ἂν ἦ ἡ κριτικὴ, ὁ Δελακροά καταλείψει μέγα ὄνομα καὶ μεγάλα ἔργα. Βλέπων τις αὐτὸν ὠχρὸν, ἰσχνόν, νευροπαθῆ καὶ μεμψιμοιροῦντα διὰ πολλὰ μικρὰ ἄλληλα ἀνακόποντα τὴν πνοὴν αὐτοῦ, ἐκπλήττεται ὅτι ὁ λεπτὸς οὗτος διοργανισμὸς ἠδυνήθη νὰ παραγάγῃ

μετὰ καταπληκτικῆς ταχύτητος ὑπὸ ἀντιδράσεις καὶ κοπώσεις ὑπερβαλούσας ἔργα κολοσσαῖα. Καὶ ὅμως τὰ ἔργα ταῦτα ὑφίστανται καὶ ἄλλα δὲ πολλὰ, σὺν Θεῷ, προστεθήσονται αὐτοῖς, διότι ὁ καλλιτέχνης εἶναι ἐξ ἐκείνων ὧν ἡ τελειότης προάγεται μέχρις ἐσχάτων καὶ περὶ ὧν μάτην νομίζει τις ὅτι κατέχει τὴν τελευταίαν λέξιν εἰς πᾶν νέον αὐτῶν ἔξοχον ἔργον.

Ὁ Δελακροῦ δὲν ὑπῆρξε μόνον μέγας ἐν τῇ τέχνῃ του, ὑπῆρξε μέγας καὶ ἐν τῇ καλλιτεχνικῇ ζωῇ. Δὲν ὁμιλῶ περὶ τῶν προσωπικῶν αὐτοῦ ἀρετῶν, τῆς πρὸς τὴν οἰκογένειαν στοργῆς, τῆς πρὸς τοὺς δυστυχῶντας φίλους συμπαθείας, τοῦ αἰείποτε θελκτικοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ ἐν γένει. Ταῦτά εἰσιν ἀτομικὰ πλεονεκτήματα ἅτινα ἡ φιλία δὲν κηρυττει ἐν ἡχῷ σάλπιγγος. Ἡ ἐν ταῖς θαυμασταῖς αὐτοῦ ἐπιστολαῖς διαχρυσίς τῆς καρδίας θὰ ἀπετέλει ἐνταῦθα ὠραῖον κεφάλαιον, δυνάμενον κάλλιον ἐμοῦ καὶ ἐναργέστερον νὰ ἐξεικονίσῃ αὐτόν. Ἄλλ' οἱ ζῶντες φίλοι πρέπει νὰ ὦσι τοσοῦτον ἀποκεκαλυμμένοι καὶ ὅταν ἀκόμη ἡ ἀποκάλυψις αὕτη δὲν δύναται νὰ ἦναι ἢ ἡ ἀποθέσις τοῦ ἐνδομύχως θαυμαζομένου ὄντος; Οὐχί, δὲν τὸ πιστεύω. Ἡ φιλία ὡς καὶ ὁ ἔρωσ ἔχρυσι τὴν ἑαυτῶν αἰδῶ. Ἄλλ' ὅπερ ἐν τῷ Δελακροῦ ἄξιον τῆς κοινῆς ἐκτιμήσεως διὰ τὴν ἐξ εὐγενῶν παραδειγμάτων ἀποκοιμιζομένην ὠφέλειαν ἐστὶν ἡ ἀκεραιότης τοῦ βίου του· τὸ μικρὸν κέρδος εἰς ὃ ἤρκειτο, ἡ λιτή καὶ ἐπὶ μακρὸν πεπονημένη ζωὴ ἣν προείλετο ἀντὶ τῶν πολυτελῶν ἀπολαύσεων καὶ τῶν τάσεων τοῦ αἰῶνος, ὧν χάριν ἠρνήθη νὰ θυσιάσῃ τὴν τέχνην, ὡς εἴθισται παρὰ τοῖς κοινωνικῇ τινα περιωπῇ κατέχουσιν· ἡ ἡρωϊκὴ καρτερία μεθ' ἧς πάσχων, φιλάσθενος, ἐξηντλημένος τὸ σῶμα, ἐξηκολούθησε τὸ ἑαυτοῦ στάδιον γελῶν ἐπὶ ταῖς μικραῖς περιφρονήσεσι, μηδέποτε ἀποδίδων κακὸν ἀντὶ κακοῦ, παρὰ τὴν θελκτικὴν τοῦ πνεύματος αὐτοῦ εὐστροφίαν καὶ τὴν πλήρη γνῶσιν τοῦ ζῆν, δι' ὧν ἠδύνατο νὰ καταστῇ ἐπίφοβος κατὰ τῶν ὑποκώφων καὶ ἐπικινδύνων τῆς φιλαυτίας ἀγώνων· σεβόμενος ἑαυτὸν ἐν τοῖς ἐλαχίστοις, μὴ ὀργιζόμενος πώποτε κατὰ τοῦ κοινού, ἐκτιθέμενος ἐκάστοτε εἰς τὰ διασταυρούμενα βέλη τῶν λοιδοριῶν, αἵτινες πάντα ἄλλον ἢ θελον καταβάλλει ἢ ἀποθαρρύνει· μηδέποτε ἀναπαυόμενος, θυσιάζων τὰς ἀγνοτέρας αὐτοῦ ἀπολαύσεις, διότι ἀγαπᾷ καὶ θαυμασίως ἐννοεῖ τὰς ἄλλας τέχνας, εἰς τὸν ἐπιβάλλοντα νόμον ἐργασίας ἐπὶ πολὺ ἀκάρπου διὰ τὴν εὐημερίαν καὶ ἐπιτυχίαν αὐτοῦ· ζῶν ἐν μιᾷ λέξει τὸν ἐφήμερον βίον, χωρὶς νὰ φθονῇ τὴν γελοίαν ἐπίδειξιν, ὑφ' ἧς περιβάλλονται οἱ πρωτό-

πειροι καλλιτέχναι, αὐτὸς οὐ ἡ λεπτότης τῶν ὀργάνων καὶ τῶν αἰσθη-
σεων συνεβιβάζετο τόσον καλῶς πρὸς μικρὰν τινα εὐμάρειαν καὶ ἀνά-
πτυξιν.

Καθ' ὅλους τοὺς χρόνους, πανταχοῦ ἀναφέρονται μεγάλοι καλλιτέ-
χναι, ἀνώτεροι τῆς συνήθους ματαιότητος ἢ φιλοχρηματίας, μηδαμῶς
ἠττηθέντες ὑπὸ τῆς κενοδοξίας, μηδὲν θυσιάσαντες εἰς τὸ πάθος τῆς
ἐκδικήσεως. Τὸ ὄνομα τοῦ Δελακροά ἐστὶν ὡς τὰ τῶν τελείων ἐκείνων
ἀνδρῶν, οὓς ὁ κόσμος ἐπαρκῆς θεωρεῖ ἀποκαλῶν ἐντίμους, ἀγνοῶν ὅπο-
σον τὸ ἔργον εἶναι τραχὺ εἰς τὸν ὑπὸ τῶν μόχθων ἐξαντλημένον ἐργα-
την καὶ εἰς τὴν παλαιούσαν μεγαλοφυΐαν.

Οὐδόλως προτίθεται νὰ ἀφηγηθῶ τὰς σχέσεις ἡμῶν, οὐγκεφαλαιου-
μέναις εἰς τὰς λέξεις: «Φιλία ἀνέφελος.» Τοῦτο εἶναι πολὺ σπάνιον καὶ
πολὺ γλυκὺ, μεταξύ δὲ ἡμῶν τοῦτο εἶναι ἀπολύτως ἀληθές. Δὲν ἤξεύρω
ἐὰν ὑπολανθάνῃ ἐλάττωμά τι ἐν τῷ χαρακτῆρι τοῦ Δελακροά. Ἐζήσα
παρ' αὐτῷ ἐν τῇ οικειότητι τῆς ἐξοχῆς καὶ ἐν τῇ συνηθειᾷ τῶν ἐπο-
μένων αὐτῇ σχέσεων, οὐδόλως ποτὲ διαγνοῦσα ἐν αὐτῷ τι πλημμελές
ἔστω καὶ μικρόν. Καὶ ὅμως οὐδεὶς πλέον αὐτοῦ οικειότερος, ἀπλούστε-
ρος καὶ μᾶλλον εἰλικρινῆς ἐν τῇ φιλίᾳ. Ἡ μετ' αὐτοῦ σχέσις εἶναι τό-
σον θελκτικὴ, ὥστε παρ' αὐτῷ νομίζει τις ἑαυτὸν ἄνευ ἐλάττωμάτων,
τοσοῦτον εὐχερῶς ἀφοσιοῦται τις πρὸς φίλον ἄξιον τοιαύτης ἀφοσιώ-
σεως. Τῷ ὀφείλω ἔτι βεβαίως τὰς καλλίστας ὥρας τῶν ἀθῶων καλλι-
λιτεχνικῶν τέρψεων ἃς ἀπῆλαυσα. Ἐὰν ἄλλαι μεγάλαί διάνοιαι ἐμύη-
σάν με εἰς τὰς ἑαυτῶν ἐκστάσεις καὶ ἀποκαλύψεις ἐν τῇ σφαίρᾳ συνή-
θους ἰδεῶδους, τολμῶ εἰπεῖν ὅτι οὐδεμὶς καλλιτεχνικῆ ἀτομικότης ἤτο
μοι συμπαθεστέρα καὶ ὡς εἰπεῖν καταληπτοτέρα ἐν τῇ ζωοποιῷ δια-
χύσει αὐτῆς. Τὰ ἀναγνωσκόμενα, βλεπόμενα ἢ ἀκουόμενα ἀριστοურ-
γήματα, δὲν εἰσχωροῦσι κάλλιον ἢ μεγεθυνόμενα τρόπον τινα ἐν τῇ ἰσχύϊ
αὐτῶν διὰ τῆς ἐκτιμήσεως ἰσχυρᾶς μεγαλοφυΐας. Εἴτε περὶ μουσικῆς
εἴτε περὶ ποιήσεως ἢ τῆς γραφικῆς λαλῶν ἢ ἐνδικατρίβων ὁ Δελακροά
ἐστὶν ἴσος ἑαυτοῦ καὶ ὡς τοιοῦτος ἐν πᾶσι χαρίεις ἢ μεγαλοπρεπῆς
ἄνευ ἐπιτηδεύσεως.

(1885)

ΑΔΡΙΑΝΗ Ι. ΜΑΖΑΡΑΚΗ

